

Yhteisön voimaa

Käännöstutkijan ryhmiä ja verkostoja tiedeyhteisöstä tietoyhteisöön

Ritva Hartama-Heinonen

Helsingin yliopisto

Abstract

This article considers some potential theory-based approaches to researcher networks from the vantage point of Translation Studies. The aim is to promote disciplinary self-evaluation and thereby to foster scholarly self-awareness and self-understanding. The article analyses and interprets the translation scholars' community in the light of four different community concepts: scientific community, discourse community, community of practice, and innovative knowledge community. By means of conceptual analysis, the article examines which qualities and facets of the (translation) research community are emphasized by each of these theoretical approaches. The analysis reveals, on the one hand, that despite having diverse disciplinary backgrounds and emphases, the examined conceptions of communities share several features and are, to a certain extent, compatible. On the other hand, some features can be contradictory, thereby shedding an intriguing light on the (translation) researchers' community.

Keywords: Translation Studies, translation research, scientific community, discourse community, community of practice, innovative knowledge community

Avainsanat: käännöstiede, kääntämisen tutkimus, tiedeyhteisö, diskurssiyhteisö, käytäntöyhteisö, innovatiivinen tietoyhteisö

1 Ryhmästä yhteisöön ja yhteisöllisyyteen

Kääntäjät ja tulkit muodostavat kääntämisen ja tulkkauksen alan kaksi itsestään selvää ja historialtaan vuosituhantista ryhmää; Suomessa kääntämisen historia alkaa kuitenkin vasta 1500-luvulta ja on siis vain vuosisatojen mittainen. Ryhmä lienee tässä kohdassa sopiva nimitys, sillä kääntäminen ja tulkkaus muovautuivat vähitellen vasta 1900-luvulla omiksi ammattialoikseen ja päätoimisiksi ammateikseen ja kääntäjät ja tulkit puolestaan omiksi järjestäytyneiksi ammattikunnikseen.

Tätä nykyä käännös- ja tulkkausalan itsestään selviin ryhmiin kuuluvat myös niin kääntäjien ja tulkkien kouluttajat kuin kääntämisen ja tulkkauksen tutkijat.¹ Historial-

---

¹ Kääntämisen ja tulkkauksen yhteisöihin voi lukea omina ryhminään muiden muassa myös toimeksi-antajat, kustantajat, käännöstoimistot, ammattijärjestöt, kriitikot ja käännösten loppukäyttäjät sekä eri ryhmien mahdolliset omat ammatilliset ja aatteelliset yhteenliittymät, joita en kuitenkaan tarkastele tässä artikkelissani, vaan rajaan näkökulman ja käsittelyn yksinomaan käännöstutkijayhteisöön.

taan nämä ryhmät ovat edellä mainittuja huomattavasti nuorempia ja jo syntyvaiheessaan paremmin yhteisöiksi katsottavia, jos yhteisön kriteeriksi² otetaan se, että jäseniä yhdistää jokin seikka ja näkemys tai ainakin jonkinasteinen yhteenkuuluvuuden tunne, yhteisöllisyys. Kääntäjänkoulutus alkoi maassamme 50 vuotta sitten eli vuonna 1966, jolloin ensimmäiset kieli-instituutit aloittivat toimintansa. Kääntämisen tutkimuksen taas voi katsoa käynnistyneen Suomessa viimeistään 1980-luvulla, kun silloiset neljä kieli-instituuttia liitettiin syksyllä 1981 yliopistoihin ja akateeminen kääntäjänkoulutus sai alkunsa. Vaikka kääntämistä oli tutkittu maassamme tietysti jo paljon tuota aiemminkin, käännöstutkimus tai käännöstiede hyväksyttiin Suomessa tieteenalaksi kuitenkin selkeästi vasta 1990-luvulla (ks. esim. Karlsson 2003: 184 ja Tirkkonen-Conditt 2007: 346); tuon vuosikymmenen lopulla maamme sai ensimmäiset varsinaiset käännöstieteen laitokset.

Kääntämisen **käytäntöä** ja kääntämisen **teoriaa** edustavat nyky-yhteisöt – jos tällaista erottelua ja vastakkainasettelua pidetään millään tavalla mielekkäänä – paitsi kasvattavat ja edistävät toisiaan vuorovaikutteisesti, myös koostuvat osittain samoista jäsenistä. Yliopistojen nykyiseen toiminta-ajatukseen kuuluu painokkaasti se, että tutkijakunta sekä tutkii että opettaa ja opettajakunta sekä opettaa että tutkii, mutta moni kääntämisen ja tulkkauksen opettaja tai tutkija tekee myös käännös-, tulkkaus- tai kielentarkastustöitä.

Niin kirjailijan, kääntäjän, tutkijan kuin monen muunkin luovaa työtä tekevän elämässä yhteisöt ja yhteisöllisyys eivät välttämättä ole etusijalla, vaan työhön kuuluu yksinäisyydessä puurtamisen ja yksilöllisen toiminnan piirteitä. Vaikka mainittujen ammattiryhmien tehtäviin sisältyykin olennaisena osana itsenäinen työskentely, kyse ei varsinkaan nykytodellisuudessa ole kaikilta osin muista riippumattomasta työstä. Kaikki saattavat kuulua tiimeihin ja työryhmiin sekä lisäksi tavalla tai toisella erilaisiin yhteisöihin ja verkostoihin, joilla on erilaisia tehtäviä ja erilaisia vaatimuksia ja vähintäänkin erilaisia odotuksia. Yhteisöt voivat olla virallisia tai epävirallisia, löyhiä tai kiinteitä, pieniä, laajoja tai kaikenkattavia, konkreettisia, kuten jonkin yhdistyksen jäsenistö, konkreettis-virtuaalisia, kuten jonkin sähköpostilistan jäsenet, tai teoreettisia, analyysin tuottamia yleistyksiä, abstrahointeja ja käsitteellistyksiä.

Vaikka individualismi ja yksilöllisyys korostuvat nykyajassa, olemme perusluonteeltamme edelleen sosiaalisia ja tarvitsemme toisiamme. Tutkimusalan kollektivismia ja yhteisöllisyyttä kuvaamaan ja toteuttamaan on syntynyt käsite **tiedeyhteisö** ja sen osaksi enemmän tai vähemmän abstraktinen **käännös- ja tulkkaustiedeyhteisö** ja tämän konkreettiseksi ilmentymäksi puolestaan **käännös- ja tulkkaustutkijayhteisö**.

Artikkelini lähtökohdan muodostaa neljä erilaista yhteisökuvausmallia, joita tarkastelen käännöstutkijan mahdollisten ryhmien, verkostojen ja yhteisöjen kuvauksina ja analyysivälineinä. Esittelen nämä kuvaukset ensin alustavasti luvussa 2. Luvun 3 ala-

---

² Tätä lähtökohtaa voi verrata Ilkka Niiniluodon (2003: 294; kursivointi alkuperäinen) seuraavaan luonnehdintaan: ”Yhteisöksi voidaan kutsua mitä tahansa joukkoa sosiaalisia agentteja (esim. ihmiset, ryhmät, yritykset, yhdistykset, valtiot), joiden välillä vallitsee joitakin suhteita. Yhteisön *ideologiaan* – jota Thomas Kuhn tiedeyhteisön tapauksessa on kutsunut ”paradigmaksi” – kuuluu yhteisesti hyväksytyjä *uskomuksia*, *arvoja* ja *normeja*, joita yhteisön jäsenet noudattavat tai jotka he ainakin ottavat huomioon toiminnassaan.”

luvuissa käyn sitten yksityiskohtaisemmin läpi, mitä valitsemiani neljää yhteisöä koskevat kriteerit ovat, ja Suomea esimerkkinä käyttäen pohdin, miten näiden neljän yhteisökäsitteen avulla voi luonnehtia käännöstutkijayhteisöä, sen mahdollisia erityispiirteitä ja niiden ilmentymiä. Artikkelin päättää luku 4, joka kokoaa tarkastelun.

Analyysini ja tulkintani on metaluonteista eli käännöstutkimuksen tutkimista ja erityisesti tutkijoita koskevaa pohdintaa. Tavoitteena on herätellä ja kasvattaa tuohon yhteisöön kuuluvien itsetuntemusta ja itseymmärrystä; monethan tutkivat, ilman että sen enempää miettivät tutkijuutta ja sen luonnetta. Samalla pyrkimyksenä on tehdä eräänlaista tieteenalan itsearviointia: miltä tutkijayhteisömme näyttää tarkasteltujen yhteisökuvausten perusteella ja erityisesti silloin, kun yksi ja sama yhteisö osoittautuu neljästä eri suunnasta katsottuna neljäksi erilaiseksi tutkijan yhteisöksi; kukin kuvaus valaisee yhteisöstä yhden aspektin. On huomattava, että tiedeyhteisöä lukuun ottamatta toisiin yhteisöihin, eikä siis vain tarkastelemini kolmeen muuhun, kuuluminen on tulkintakysymys.

2 Oppimisen ja kehittymisen paikkoja

Yhteisöt ovat jäsenilleen oppimisen ja kehittymisen mahdollistavia ympäristöjä. Aika ajoin on kuitenkin hyvä kyseenalaistaa ja päivittää käsityksiään siitä, missä opitaan, ja vastaavasti miettiä, missä ja mistä tutkija viime kädessä oppii ja kehittyy. Thomas Ziehe ([1982] 1992: 169–171) esitti jo yli 30 vuotta sitten, että nykyoppijoille ”[k]oulu on vain koulu, ei juuri muuta”; näin siksi, että kaiken merkityksellisen oppimisen kontekstit ovat muualla. Voisiko olla niin, että sekä tohtorikoulutettavien että pidemmälle ehtineiden tutkijoiden pääasiallinen kotiyhteisö eli kunkin oma yliopisto on sekin vain yliopisto, ”ei juuri muuta”, kun yliopistolle instituutiona ja yhteisönä mitataan odotuksia ja ominaisuuksia, joilla ei aina ole todellisuuspohjaa tai jotka eivät vastaa oppimisen ja kehittymisen todellisiin tarpeisiin?³ Ehkä merkityksellinen oppiminen tapahtuu tutkimuskontekstissakin muualla, muissa yhteisöissä.

Uusia yhteisöjä syntyy kaiken aikaa. Esimerkiksi sosiaalinen media on tuottanut ryhmäytymiselle uusia muotoja, mahdollisuuksia ja ulottuvuuksia, muttei aina ongelmatomasti. Voimme miettiä esimerkiksi kollektiivisen, sähköisen nyky-yhteydenpidon luonnetta. Onko kyse kirjeenvaihdon tai mainostamisen harmittomasta digitaalisesta muodosta vai itsen esille tuomiseksi ja esillä pitämiseksi luodusta odotusnormista? Onko mahdollista, että erilaisista ryhmistä tulee paitsi yhteydenpidon kanavia ja yhteenkuuluvuuden ilmentymiä, myös ryhmään kuulumattomuuden osoittamisen ja siten epätasa-arvoistamisen tahallisia tai tahattomia välineitä? Jos joku sanoo, että jokin seikka on herättänyt keskustelua nimeltä mainitussa tai mainitsemattomassa Facebook-ryhmässä, mutta ei kerro mitä, tai jos puhuja tietää, että kuulija ei seuraa tuota ryhmää

---

³ Yhden näkökulman keskusteluun tutkimuksesta ja yliopistojen tehtävistä tarjoaa Charles S. Peirce (1839–1914), joka (*EP2*: xxii–xxiii) esitti vuonna 1901, että tiede on tutkijalle elämäntapa – totuuden etsimistä totuuden itsensä vuoksi, omistautumista sille totuudelle, jota emme voi vielä nähdä, mutta jonka pyrimme saavuttamaan. 1880-luvun lopulla Peirce (*EPI*: xxi–xxii) katsoi myös, että yliopistojen ei tule olla opettamista (*instruction*), vaan opiskelua ja tutkimista varten (*an association of men for the purpose of study*).

tai ei edes ole Facebookin käyttäjä, huomaako puhuja, miten hän muuttaa sosiaalisen median ja sen tarjoaman *me*-henkisyiden itse asiassa avoimuuden rajaamisen ja toisten ulkopuolelle jättämisen ja siten vallankäytön välineeksi?

Tässä artikkelissa analyysin, soveltamisen ja tulkinnan kohteena olevaa neljää yhteisökuvausta ei ole alun perin tehty sähköisten tai virtuaalisten ryhmittymien tarkasteluun. Konkreettinen tutkijayhteisö saa silti ei-todellisen ja omalla tavallaan virtuaalisen luonteen, kun sitä tarkastellaan tutkimuksen luomien erilaisten yhteisökäsitteiden ja siten abstraktioiden avulla.

Käännöstutkijan yhteisöistä ensimmäinen, **tiedeyhteisö** (*scientific community*), on valitsemistani yhteisöistä vanhin. Se on saanut ”näkyvämmän kollegiona” alkunsa jo 1600-luvun lopulla eli vuosisatoja sitten ja perustuu tutkijoiden vuorovaikutukseen (Niiniluoto 2005: 13). Se on tutkijoiden ja siten myös käännöstutkijoiden ainoa oletusarvoinen yhteisö.⁴

Toisena on **diskurssiyhteisö** (*discourse community*). Sillä tarkoitetaan ryhmää, jolla on yhteiset päämäärät ja jonka viestintä kulkee tiettyjen tekstilajien välityksellä (Solin 2006: 74–75 alaviite 4; ks. myös Swales 1990: 21–32). Keskeisiä ovat olleet akateemiset diskurssiyhteisöt ja sen genret (ks. erityisesti Swales 1990), mutta termiä diskurssiyhteisö on tulkittu ja käytetty monin eri tavoin.

Kolmantena on **käytäntöyhteisö** (*community of practice*). Tämä käsite viittaa tietojen ja taitojen – ajattelu- ja toimintatapojen – oppimiseen niiden aidossa käyttöympäristössä, yhteisön yhteiseen työskentelyyn osallistumalla (Lave & Wenger 1991: 89–117; Wenger 1998).

Neljäntenä ja viimeiseksi tarkasteltavana on **innovatiivinen tietoyhteisö** (*innovative knowledge community*), valitsemistani yhteisöluonnehdinnoista nuorin ja tietoyhteiskuntalähtökohtansa vuoksi modernein. Se on osittain verrattavissa käytäntöyhteisöön, mutta siinä korostuvat esimerkiksi verkostoituminen ja uuden tiedon luominen (Hakkarainen, Paavola & Lipponen 2003), joista jälkimmäinen on tieteellisen tutkimuksenkin tehtävä.

Nämä neljä yhteisöä ovat rajatusti, mutta eivät mielivaltaisesti valittuja. Niistä kaikista on selkeä yhteys tieteentekijöihin, eikä pelkästään siten, että ne ovat sekä tutkimuksella luotuja että tutkimuskohteita. Ensimmäinen, toinen ja neljäs on liitetty tutkimuskirjallisuudessa alun perin tai nimenomaisesti tutkimusyhteisöihin, kolmas taas koskee kaikkea ja kaikkia, ja tämän yleisen luonteensa vuoksi sen on oltava sovellettavissa myös tutkijayhteisöihin (ks. tarkemmin luku 3). Ensimmäisen yhteisön pääasiallisin teoreettinen kasvualusta on tieteenfilosofiassa ja yleisemmin tieteentutkimuksessa, toisen lingvistiikassa ja kolmannen ja neljännen kasvatustieteissä ja erityisesti aikuiskasvatustieteessä. Tarkastelun kohteena olevia yhteisöjä yhdistää myös se, että ne ovat erilaisina oppimis-, osaamis- ja asiantuntijaympäristöinä vähintäänkin implisiittisesti jatkuvan kehittymisen ja tiedonkasvun mahdollistavia paikkoja.

---

⁴ Tämä näkemys ei kuitenkaan sulje pois sitä, että tutkiminen on nykyään ammatti ja tutkija siten myös oman konkreettisen ammattiyhteisönsä (*practitioners' community*) eli tutkijoiden yhteisön jäsen. Tutkija voi olla myös vapaa tutkija (*independent researcher*) ja vastaavasti vapaiden tutkijoiden muodostaman yhteisön jäsen.

3 Yhteisöehdokkaita

3.1 Abstraktinen tiedeyhteisö, konkreettinen tutkijayhteisö

Tutkija on ensisijaisesti tiedeyhteisön jäsen. Tieteenharjoitus taas on Ilkka Niiniluodon (2003: 206) mukaan ollut jo 1600-luvun lopulta ”verkostoihin” perustuvaa ryhmätyötä”. Jos tukeudumme Charles S. Peircen (*CP* 2.654; 1878) näkemykseen, tiedon kasvattamisen tehtävää toteuttava tiedeyhteisö on määritelmällisesti laajimmillaan aikapaikkaisesti ja kooltaan rajaton sekä mielenkiinnon kohteiltaan rajaamaton. Sen piirissä tutkijat toimivat totuutta tavoitellessaan epätsekkäästi ja identifioivat omat intressinsä yhteisön intressien kanssa. Toiminta on siis pyyteetöntä ja sosiaalista. Peircean viitaten Niiniluoto (2003: 189) toteaa, että kohteena on tiede eli ”tutkijayhteisön kollektiivinen yritys maailmaa koskevien totuuksien etsimiseksi itseäänkorjaavan menetelmän avulla”; tietämystä korjataan ja laatua varmistetaan muun muassa refereejärjestelmällä. Tiedeyhteisön tunnusmerkkeihin ja arvopohjaan kuuluvat myös sen toiminnan piirteet: autonomisuus ja intersubjektiivisuus, tutkimustulosten julkistaminen ja niiden järjestelmällinen epäily, kriittinen tarkastelu ja uudelleenarviointi sekä tutkijoiden fallibilismi eli erehtyväisyys (mts. 189–190, 294). Yhteisössään tutkija voi toimia itsenäisesti, yksin, mutta hänen on silloinkin noudatettava yhteisönsä käsityksiä, normeja ja eettisiä periaatteita (ks. mts. 294).

Peircean kuvaus tiedeyhteisöstä, kuten monesta muustakin seikasta ja ilmiöstä, voi vaikuttaa idealistiselta. Hänen näkemyksensä on silti ymmärrettävissä, kun tiedetään, että sekä tiedeyhteisö että tiede ja tiedonhankinta olivat Peircestä perimmiltään kollektiivisia, eivät yksilöllisiä. Totuuden etsintään tarvitaan kokonainen yhteisö, koska yksilön elämä on liian lyhyt lopullisen varmuuden saamiseksi (yhteisöllisyyden periaatteesta, ks. *CP* 2.654; 1878). Tämä tulee esiin Peircellä erityisesti siinä ajatuksessa, että tutkijan on selvennettävä kaikkien tärkeiden käsitystensä ja ideoittensa alkuperä ja kehittyminen ja mainittava lähteet: jokainen yksittäinen kontribuutio on näin lisättävä niihin lukemattomiin aiempiin, joita tutkitusta seikasta jo on – tällä jatkuvuuden osoittamisen vaatimuksella Peirce itse asiassa loi filosofisen ja tieteellisen etiikan perusperiaatteen (Brent 1998: 88).

Useimmille tutkijoille ja siten myös kääntämisen ja tulkkauksen tutkijoille tiedeyhteisöä **edustaa** käytännössä arkipäivän lähiyhteisö, se tutkimus- ja tutkijaverkosto, jonka kanssa ollaan pääasiallisesti tekemisissä, kuten oma tutkimusryhmä tai lähimmät työtoverit. Tutkija voi uransa aikana tutustua konkreettisesti satoihin, ellei tuhansiin tutkijoihin; tiedeyhteisö kollektiivina taas pysyy enemmän tai vähemmän kasvottomana tieteenharjoittamista säätelevänä abstraktiona. Tämä saattaa selittää sen, että tutkimus voi tuntua yksittäisestä tutkijasta pikemminkin yksilölajilta tai ryhmäsuoritukselta kuin rajaamattomassa ajassa ja paikassa saavutetulta yhteis(ö)tulokselta.

”Tutkimus on keskustelua aiemman tutkimuksen kanssa”, katsoo Hannu Uusitalo (1991: 37). Aiemman tutkimuksen kanssa keskusteltaessa ajatuksenvaihtoa käydään implisiittisesti myös aiempien tutkijapolvien ja kääntämisestä kirjoittaneiden kanssa, vaikka luultavasti harva kertoisi pohtineensa kääntämistä Lutherin, Drydenin, Goethen,

Schleiermacherin, Holmesin tai Lefeveren kanssa. Tämä tulkinta ilmentää omalla tavallaan Peircen aikapaikkaisesti rajattoman yhteisön olemassaoloa. Samoin tekee Isaac Newtonin 1675 lausumaksi merkitty toteamus: ”Jos olen nähnyt muita pidemmälle, olen vain seissyt jättiläisten hartioilla.” Käännöstutkijat tuskin vielä pitkiin aikoihin seisovat jättiläisten harteilla muuten kuin tieteenharjoittamisen yleisten periaatteiden osalta. Tieteenalamme on nuori, 1950-luvulla alkunsa saanut, ja konkreettinen käännöstutkijayhteisö on vasta kasvamassa maassamme; Kaisa Koskisen (2015) mukaan maassamme on ilmestynyt vuoden 2014 loppuun mennessä 50 käännöstieteen väitöskirjaa. Pienen maamme pienellä, nuorella ja esimerkiksi KäTu-symposiumeissa kiinteästi yhteyttä pitävällä käännöstutkijayhteisöllä on pitkä taival edessään, ja verkostoituminen suuren kansainvälisen tutkijayhteisön kanssa on luonnollinen ratkaisu.⁵

Tutkijayhteisön osalta voi edelleen pohtia jäseneksi pääsemisen mahdollisuuksia sekä muutamia yhteisökäytänteitä. Onko jäsenyys tutkijalle automaattista, kuten tiedeyhteisön jäsenyys on, ja voiko tutkija olla yhteisön jäsen, vaikka ei koskaan osallistuisi mihinkään tieteelliseen tilaisuuteen? Mikä suhde tiede- ja tutkijayhteisöön on alan tai sen lähialojen seuroilla, yhdistyksillä tai järjestöillä, jotka usein ovat myös vuotuisten konferenssien ja seminaarien järjestäjiä ja tarjoavat julkaisumahdollisuuksia (kuten kansainvälinen EST tai kotimaiset SKTL ja erityisesti sen opettajien ja tutkijoiden jaosto, VAKKI, AFinLA, Kotikielen Seura tai SKY)? Ne eivät ole luonnostaan avoimia, vaan vaativat jäsenyydestä tai osallistumisesta rahallisen vastineen ja siten rajaavat osallistujia. Samaan osallistujia rajaavien yhteisöjen joukkoon on lisättävä tohtorikoulutettavien Langnet. Lopuksi on mainittava vapaat yhteenliittymät, kuten tieteenalan tutkijoita kokoavat some-yhteisöt. Some-foorumilla käyty keskustelut eivät välttämättä ole avoimesti saatavilla, seikka jota taas voi pohtia tieteen ja tutkimuksen julkisuuden ja avoimuuden periaatteiden kannalta. On myös yhteisö-sivustoja, joilla voi julkaista tutkimustaan vapaasti jo ennen kuin tuloksia on saatu julkaistuksi varsinaisilla tieteellisillä julkaisuforumilla – ratkaisu, joka voi olla eettisesti ongelmallinen, kun tieteelliset aikakauslehdet tavallisesti edellyttävät käsikirjoitusten olevan aiemmin julkaisemattomia.

3.2 Teksteistään te heidät tunnette: diskurssiyhteisö, tekstiyhteisö, puheyhteisö

Tieteen kieli ja tieteellisen viestinnän taidot ovat tärkeitä tutkijoille paitsi työn kannalta, myös tutkimuskohteena. *Diskurssiyhteisö*-termiä alettiin käyttää 1980-luvulla kirjoittamisen tutkimuksessa (Swales 1990: 21), joten käsitteen lähtökohtana ei ole tieteen tutkimus, vaan soveltava kielitiede. Diskurssiyhteisöä luonnehtivat yhteiset tavoitteet ja diskurssin muodot. Yhteisön esimerkkitapaus on – ja tässä havaitaan suora yhteys tutkijoihin – akateeminen diskurssiyhteisö, joten sen tulisi olla asiantuntijayhteisönä tiedeyhteisön ohella tutkijan kotipesää. Vaikka diskurssiyhteisö ei ole

---

⁵ Jos katsoo uusien eikä vain oman alamme väitöskirjojen esipuheita ja niiden kiitososuuksia, huomaa missä määrin itsenäistä ja vastaavasti tuettua, sosiaalista ja yhteisöllistä väitöskirjatutkimuksen tekeminen on maassamme (mutta yhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi pääsee tosin vasta tohtorina, sanotaan).

käsitteenä mitenkään yksiselitteinen eikä akateeminen diskurssiyhteisö yksi yhtenäinen yhteisö, sitä on sovellettu John M. Swalesin alkuperäisen tutkimuskohteen eli tiedekontekstin ulkopuolella erilaisiin kohteisiin, esimerkiksi talouselämän diskurssiyhteisöihin (ks. Yli-Jokipii 1994; Puskala 2003; diskurssiyhteisö-käsitteen ja sen soveltuvuuden kriittikistä ks. Shore & Mäntynen 2006: 29–30).⁶

Jotta yksilöt muodostaisivat diskurssiyhteisön, yhteisöllä on oltava (Swales 1990: 24–27)

- (1) sovitut yhteiset ja julkiset tavoitteet
- (2) jäsentenvälisen viestinnän kanavat
- (3) tiedonvälitykseen ja palautteenantoon osallistumiseen keinot
- (4) viestintätavoitteidensa edistämiseksi käytössään yksi tai useampi genre ja
- (5) omien genrejen lisäksi omaa erikoissanastoa sekä
- (6) jäsenyyden eri vaiheessa olevia jäseniä vasta-alkajista asiantuntijoihin.

Koska käännöstiede on Suomessa nuori tieteenala, sen tutkijat eivät kaikilta osin varmaankaan muodosta – eikä heidän edes tarvitse muodostaa – omaa selkeää erillistä akateemista diskurssiyhteisöään, vaan he ovat osa alansa kansainvälistä tieteidenvälistä diskurssiyhteisöä tai ylipäätään akateemista diskurssiyhteisöä. Kohdat 1, 4 ja 5 voidaan liittää juuri näihin laajempiin yhteyksiin, kohdat 2 ja 3 ja ehkä osin kohta 5 taas voisivat käsittää myös kansallisen tason yhteisön mekanismit, esimerkkinä Suomessa ajan-kohtainen omakielisen termistön kokoaminen Tieteen termipankkiin.

Jyrki Kalliokosken (2006: 261) mukaan ”[d]iskurssiyhteisön voi ymmärtää niiden ihmisten joukoksi, joilla on yhteiset tekstiä ja tekstin tehtävää koskevat normit, yhteinen odotushorisontti”. Tutkijan yhteisö on näillä kriteereillä selkeästi oma diskurssi- ja **tekstiyhteisönsä** (ja vieläpä **puheyhteisönsä**, ks. lähemmin Swales 1990: 23–24), jossa harjaannutaan yhteisön genrejen tuottamiseen, vastaanottoon ja kommentointiin (Kalliokoski 2006: 260–262). On silti hieman vaikea hyväksyä sitä, että esimerkiksi Suomen käännöstutkijoita yhdistäisi juuri tieteellinen kirjoittaminen tai akateemiset tekstilajit tai että tutkijuus olisi palautettavissa genrekompetenssiin, niin että väite ”tekstilajeistaan tutkijat tunnetaan” pitäisi paikkansa. Yhdistävä tekijä on tutkimuskohde. On siis todettava, että tutkija tarvitsee viitekehukseensä erilaisia, toisiaan täydentäviä yhteisönäkemyksiä, kuten tutkijan kolmanneksi yhteisöehdokkaaksi valitsemani käytäntöyhteisön.

3.3 Käytäntöyhteisö: oppipoikia ja mestareita, noviiseja ja asiantuntijoita

Käytäntöyhteisöjä on kaikkialla, ja olemme kaikki, usein tietämättämme, sellaisten jäseniä ja usean jäseniä samaan aikaan; lisäksi yhteisöt, joiden jäseniä olemme, vaihtuvat elämän mittaan (Wenger 2009: 212). Nämä yhteisöt (mas. 212–213) voivat olla epämuodollisia, spontaaneja ja hitaasti muuttuvia osaamis- ja oppimisympäristöjä

---

⁶ Tieteen genrejen kielellisiä ja yhteisöllisiä piirteitä sekä genrejen verkostoja on käsitelty useissa kirjoitus- ja analyysioppaissa (ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2009: 80–104).

ja -yhteisöjä; ne ovat silti kiinteä osa jokapäiväistä elämäämme eli kotia, opintoja, työtä ja vapaa-aikaa – tuttuja siis ilmiönä, vaikkeivät ehkä terminä. Käytäntöyhteisön ajatukselle tuntuu löytyneen tarvetta yhdenlaisena sovelluksena myös artikkelini kannalta keskeisessä yliopistomaailmassa ja yliopistopedagogiikassa. *Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja* (Lindblom-Ylänne & Nevgi 2003: 110) mainitsee käytännön yhteisöt tilannesidonnan oppimisen (*situated learning*) paikkana. *Universitetspedagogik* (Elmgren & Henriksson 2010: 39–40, 121) puolestaan yhdistää käytäntöyhteisöt ongelmaperustaiseen oppimiseen ja identiteetin kasvuun. Opettajankoulutuksessa käytäntöyhteisöillä taas on katsottu olevan merkitystä opittaessa ammattikäytänteitä (Huhtala 2008: 64). Tätä yhteisömallia tarkastellessaan huomaa myös yhteisiä piirteitä kääntämisen opettamisen ja kääntämisessä tarvittavien valmiuksien kehittymisen kanssa (vrt. Kuusi, Rautiainen & Ruokonen tässä julkaisussa).

Käytäntöyhteisö on käsitteenä syntynyt tarpeesta kuvata osaamisen ja asiantuntijuuden välittymistä ja identiteetin ja motivaation muodostumista muissakin kuin perinteisissä, formaaleissa oppimisympäristöissä. Keskeistä on jaetun yhteisen tietämyksen syntyprosessi, jolloin keskiössä ei ole enää yksilö, vaan yhteisö (Lave & Wenger 1991: 94). Jean Laven ja Etienne Wengerin (1991) alkuperäisinä tutkimuskohteina olivat muun muassa kättilöksi, räätälikksi ja lihanleikkaajaksi aikovat eli akateemisuuudesta aika kaukana olevat ammattiyhteisöt, mutta myös alkoholin käytöstä eroon haluavat, mikä todistaa tämän yhteisö-käsitteen sovellettavuutta erilaisiin ryhmiin; myös tutkijat mainitaan esimerkkinä käytäntöyhteisöstä (ks. Hakkarainen, Paavola & Lipponen 2003: 92 ja Wenger 2009: 212).

Lave ja Wenger (1991: 92–93) havaitsivat, että käytäntöyhteisössä ei ollut keskeisenä ja perusluonteisena niinkään opettaminen kuin oppiminen (vrt. alaviite 3 edellä) – oppiminen toisaalta niiltä, jotka jo osaavat eli mestareilta, toisaalta erityisesti niiltä, jotka ovat samassa oppimisen vaiheessa, siis toisilta oppijoilta (näitä vaihtoehtoja voisi kutsua vertikaaliseksi oppimiseksi ja horisontaaliseksi eli vertaisoppimiseksi, joissa tieto, tietäminen ja toiminta ovat kontekstualisoituja). Oppimisprosessi lähtee yhteisön toiminnan eli sen sosiokulttuuristen käytäntöjen tarkkailusta ja näihin käytäntöihin **osallistumalla** oppimisesta (*legitimate peripheral participation*) ja etenee asteittain kohti laajempaa, eri tavoin syvenevää osallistumista. Käytäntökulttuurin tultua näin vähitellen omaksi prosessi johtaa lopulta täydelliseen osallistumiseen, yhteisön täysjäsenyyteen ja uudenlaiseen identiteettiin; oppiminen ja identiteettintunne kuuluvat yhteen. (Mts. 95–98, 111–112, 115.) Käytäntöyhteisönäkemyksen mukaan (mts. 96; Wenger 2009: 209–211) oppiminen (ja vastaavasti tietäminen) tapahtuu tämän osallistumisesta saatavan omakohtaisen kokemuksen kontekstissa, sosiaalisena ilmiönä ja kulloiseenkin yhteisöön liittyvän identiteetin muotoutumisena; näkemys kumoaa käsitteen kehittäjien mukaan aiempia käsityksiämme esimerkiksi oppimisen yksilöllisestä luonteesta ja tietystä kestosta sekä siitä, miten opitaan ja mikä osuus informaalaisella oppimisella on.⁷

---

⁷ Wengerin teoksesta *Communities of Practice* (1998) on *Aikuiskasvatus*-lehden numerossa 2/2000 Kai Hakkaraisen (2000) kirjoittama laaja esittely ja arviointi. Käytäntöyhteisöteorian keskeisestä termistä *legitimate peripheral participation* Hakkarainen käyttää artikkelissaan muotoja *asteittain syvenevä osallistuminen* ja *reuna-alueella tapahtuva (asiantuntijakulttuuriin) osallistuminen*.

Vaikka edellä esitelty oppimiskäsitys ja oppimisen sosiaalinen teoria kertoo enemmän siitä, kuinka oppipojasta tulee mestari, kuvauksesta löytyy eittämättä kohtia, jotka sopivat yhtä hyvin kuvaamaan sitä, miten noviisista tulee asiantuntija. Tutkijaksikin tullaan toimimalla yhteisön jäsenenä ja tutustumalla asiantuntijayhteisön päivittäiseen toimintakulttuuriin, vertaisten kanssa ensin perustutkinto-, sitten jatko-tutkinto-opiskelijana. Uralla pidemmälle ehtineenä tohtorina taas voi ohjata omia tohtoriopiskelijoitaan ja olla mukana luomassa yhteistä käsitystä siitä, mitä alan tutkimuskäytännöt ovat ja miten tutkijoiden käytäntöyhteisössä ja tutkijakulttuurissa toimitaan (vrt. Lave & Wenger [1991: 95, 105, 109]: harjoittelijana voi oppia toisaalta, miten mestari kävelee ja työskentelee tai mitä hän ihailee ja arvostaa, toisaalta, miten yhteisön täysivaltaiset jäsenet puhuvat ja miten he ovat hiljaa). Lisäksi tutkija itsekin oppii, kun hän tekee tutkimusta yhdessä toisten tutkijoiden kanssa. Yhteisöstä muodostuu näin tiedon ja yhteisen käsityksen kehittä- ja kehittymispaikka.

Käytäntöyhteisö sopii käsitteenä kuvaamaan myös käännettutkijayhteisöä, koska sen toiminnassa korostuu paitsi epätavallinen ja elämänmittainen oppiminen, myös oppimisen sosiaalinen ulottuvuus ja toisilta oppiminen samoin kuin sosiaalistuminen ja verkostoituminen, joita piirteitä Lave ja Wenger eivät kuitenkaan korosta. Vaikka tämän yhteisön voisi ajatella mielessään myös jonain tietynä suomalaisena tohtoriohjelmana tai tutkimusryhmänä, se on piirteiltään varsin yleinen. Tarvitaan vielä muuta, jotain, jonka tutkijakaksikko Lave ja Wenger (1991: 113–117; vrt. myös Hakkarainen 2000: 94 ja Hakkarainen, Paavola & Lipponen 2003: 5) kylläkin mainitsee: miten suhtautua siihen, että alalle tulevat haluavat yhteisön **muuttavan** toimintaansa niin, että syntyy uusia käytänteitä, uutta oppimista ja uutta tietoa. Nämä ovat seikkoja, jotka ovat tärkeitä tutkijayhteisölle, ja näitä aspekteja ratkaisemaan on kehitelty innovatiivisen tietoyhteisön käsite.

3.4 Tietoa luova innovatiivinen tietoyhteisö

Tiede-, diskurssi- ja käytäntöyhteisön ohella käännettutkijan yhteisöksi sopii niitä hyvin täydentävä *innovatiivinen tietoyhteisö*, jolla on ainakin implisiittisesti niiden kanssa yhteisiä piirteitä. Siinä haetaan verkostoilla ja **uuden** tiedon ja **uusien** käytänteiden luomisella vastauksia tietoyhteiskunnan alati muuttuviin tilanteisiin. Sen sijaan, että oppiminen olisi yksilötason toimintaa ja mielen täyttämistä uusilla tietorakenteilla (**oppiminen tiedonhankintana**) tai erilaisiin merkityksellisiin toimintoihin ja sosiaalisiin käytäntöihin osallistumista, kasvua ja identiteetin muodostamista, tietämisen toimintaa, jossa asiantuntijuus on hajautunut yhteisöön sen eri jäsenille (**oppiminen osallistumisena**), innovatiivisessa tietoyhteisössä oppimisella on uudenlainen tavoite. Päämääränä on ”ylittää aiempi tieto, pyrkiä ohi sen mitä jo aiemmin tiedetään tai sellaiseen oppimiseen, jossa tieto voidaan ymmärtää tuotoksena tai tuotteena” (**oppiminen tiedonluomisena**). Tiedon ja käytänteiden luomisessa sekä yhteisöllä että yksilöllä on osuutensa. (Hakkarainen, Paavola & Lipponen 2003: 4–5.)

Tämä yhteisötyyppi on suomalaistutkijoiden kehittänyt ja heijastelee sitä, miten yhteisöideaa ja yhteisöjä voisi jalostaa kohti ideaalimallia (mas. 10). Yhteyden sekä

käytäntöyhteisöihin että tutkijayhteisöön havaitsee esimerkiksi seuraavista innovatiivisen tietoyhteisön luonnehdinnoista: ”Nämä yhteisöt muistuttavat epävirallisia käytäntöyhteisöjä” ja myös ”luovat vastaavanlaista yhteisöllisen toiminnan, työvälineiden, käytäntöjen ja menetelmien varastoa sekä jaettuja tarinoita ja ymmärrystä kuin käytäntöyhteisötkin”. Ne ovat kuitenkin alati muuttuvan maailman yhteisöjä, ja tällaiset innovatiiviset yhteisöt, joista esimerkiksi annetaan muun muassa tiede, myös muuttavat muita yhteisöjä ja varmasti maailmaakin; yksilösuhteet eivät nekään ole hierarkkisia vaan symmetrisiä. Jos käytäntöyhteisö pyrkii minimoimaan ongelmia, tietoyhteisö hakee niitä ratkaistavaksi. (Mas. 8–9.)

Edellä mainittu uuden tiedon ja uusien käytäntöjen (ja tutkimusyhteydessä siis menetelmien) luominen ovat mitä suurimmassa määrin tutkijoiden tehtäviä. Muita selkeitä yhteyksiä nimenomaan tutkimukseen on nähtävissä siinä, että innovatiivisessa tietoyhteisössä yksilöiden kehittämisestä vastataan kollektiivisesti – seikka joka korostuu jatko-opiskelijoiden ohjauksessa, tutkimusprojekteissa ja vertaisarvioinnissa. Lisäksi tutkimustoiminta on tarkoituksellista, ei spontaania toimintaa, ja prosessit ja projektit ovat pitkäkestoisia.

Käännöstutkimuksessa on viime aikoina esiintynyt piirteitä tai ainakin sellaista keskustelua, jota kuullaan ammateista ja professioista keskusteltaessa ja joka vie ajatukset selvästi ammattikorkeakoulukontekstiin. Syynä on tietysti se, että käännöstutkimukseen liittyy selkeitä koulutusaloja ja ammattinäkömiä. Siinä mielessä tämä dynaamisen toiminnan tietoyhteisö on houkutteleva kuva myös tutkimuksen kannalta. Silti tällainen yhteisö voi sopia paremmin muille kuin humanistisille aloille, ellei asiaa tarkastella jonkin tutkimusryhmän vertaiskehittämisen näkökulmasta, sillä ainakin Hakkarainen, Paavola ja Lipponen kuvaavat artikkelissaan (2003) innovatiivisen tietoyhteisön jäsenissä sellaista paloa, jota myös tutkijoilla tulee olla.

4 Päätelmiä ja loppumietteitä

Olen edellä esitellyt neljä erilaista ja eri tieteenaloilta peräisin olevaa yhteisökäsitettä ja pohtinut niitä paitsi oman tieteenalani eli käännöstieteen ja sen tutkijoiden kannalta, myös tieteen ja tieteellisen toiminnan kannalta yleisemmin, sillä erottelun tekeminen näiden välillä ei ole aina tuntunut mielekkäältä.⁸

Analyysini on osoittanut, että vaikka yhteisömallit ovat teoriataustaltaan erilaisia, vähintään osaa niistä yhdistää moni seikka. Yhteisöjen rajat eivät aina ole selkeät, toiminta ei ole muuttumatonta, eivätkä yhteisöjen jäsenten keskinäiset suhteet ole välttämättä kiinteitä tai tasa-arvoisia; lisäksi nekään seikat, jotka yhdistävät jäseniä, eivät ole joustamattomia. Painotuksena voi olla yksilö, mutta myös kollektiivi. Yhteisö voi olla näkyvä tai näkymätön. Toiminta voi olla käytänteitä ja tietoa uusintavaa – teonsana *uusintaa* on tässä sopivasti ristiriitaisen monimerkityksinen, sillä se voi tarkoittaa sekä sitä, että toistetaan ja siirretään samanlaisena ja muuttumattomana, että sitä,

⁸ Käännöstutkijoiden yhteisö ei ilmeisesti ole ollut mitenkään kiinnostava tutkimuskohde. Anthony Pym (2014) on tutkinut kääntäjien ryhmittymiä (*associations*), mutta jättänyt ulkopuolelle nimenomaisesti tutkijoiden yhdistykset ja käännöstieteelliset seurat. SKTL:n osalta tällainen ratkaisu olisi mahdoton, koska järjestöön kuuluu **sekä** kääntäjiä **että** tutkijoita.

että tehdään uudenlaiseksi, siis muutetaan ja luodaan uutta. Muutos voi näin olla yhteisön yhtenä piirteenä, ja muuttumisen kohde voi olla yhteisön jäsen tai yhteisön toiminta ja sille ominaiset käsitykset ja arvot. Jäsenillä voi olla mahdollisuus edetä yhteisönsä hierarkiassa asiantuntijuuteen asti, mutta aina tällainen kehittyminen ei ole lähtökohtana tai tavoitteena. Siltikin jonkinasteinen oppiminen ja kehittyminen ovat väistämättömiä.

Tarkasteltaessa tutkijayhteisöä teoreettisesti eri suunnista kokonaiskuvan pitäisi muodostua täydellisemmäksi, vaikka näkökulman vaihdos voi tuottaa ristiriitaisenkin tuloksen. Ryhmien ja yhteisöjen dynamiikan ja toimintalogiikan samankaltaisuuksien ja erojen voi kuitenkin olettaa tekevän tutkijat ja myös käännettutkijat tietoisiksi oman yhteisönsä piirteistä, vaikka ne sitten osittain ovatkin laajemman yhteisöryhmän ominaisuuksia. Tätä olen pyrkinyt osoittamaan ja pohtimaan artikkelissani Suomen käännettutkijayhteisön kannalta silloin, kun se on ollut mahdollista. Olen silti löytänyt vain muutamia juuri sille ominaisia piirteitä, enemmänkin niitä, joissa tutkijayhteisöt eroavat muista yhteisöistä. Viittaukset Suomeen antavat lukijalle näin lähinnä omakohtaisemman vertailumahdollisuuden. Suomen ottaminen esimerkiksi antaa kuitenkin yhdessä mielessä oikean, mutta ristiriitaisen kuvan: jäsenen suhde yhteisöön on toinen kuin yhteisön suhde jäseneseen. Jäsenyys tuo yksittäiselle jäsenelle tukea, uskottavuutta ja yhteisön voimaa, mutta yhteisölle sen voima on kollektiivissa. Jäsen tarvitsee yhteisöään, mutta yhteisö ei yhtä jäsentä. Itse asiassa jäsen tarvitsee viiteryhmiänsä kaikkia yhteisöjään – alan tutkijoita ja toisia tutkijoita, aikalaisiaan ja edeltäjiään – sillä vasta silloin ymmärtää itseään.

Pohdintaa voi jatkaa toiseenkin suuntaan. Olen valitsemiani yhteisöjä ja niiden kuvauksia tarkastellessani miettinyt, mitä tutkimus tekee kohteilleen ja tässä tapauksessa itselleen: miten tiedeyhteisö kuvaa omaa toimintaansa? Millainen sen omakuva on ja millaisen kuvan se haluaa välittää itsestään: illusion vai konsensusävytteisen vai todenperäisen, raadollisenkin kuvan? Voiko tutkijayhteisö edes tutkia itseään, eikö se ole jäävi? Ovatko objektiiviset tulokset siis edes mahdollisia?

Olen myös miettinyt yhteisön ja tutkijan välistä suhdetta. Siinä voisi piillä filosofinen ongelma, samantyyppinen kuin lähteekö puun kaatumisesta ääni silloinkin, kun kukaan ei ole metsässä kuulemassa. Voidaanko jotain yhteisöä, kuten edellä esittelemiäni, pitää osana tutkijan verkostoja myös silloin, kun tutkija joko ei tiedä koko yhteisötyypistä tai on kuullut siitä, mutta ei tunnista omakseen? On muistettava, että esittelemiäni yhteisöt ovat tutkimuksella luotuja kuvauksia, eivät siis välttämättä todellisia ja aitoja yhteenliittymiä.

Lähteet

Brent, Joseph 1998. *Charles Sanders Peirce. A Life*. Revised and enlarged edition. Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press.

CP = Peirce, Charles S. 1931–1958.

Elmgren, Maja & Ann-Sofie Henriksson 2010. *Universitetspedagogik*. Stockholm: Norstedts.

EP1 = Houser, Nathan 1992. Introduction. Teoksessa: Nathan Houser & Christian Kloesel (eds.) *The Essential Peirce. Selected Philosophical Writings*. Volume 1 (1867–1893). Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, xix–xli.

EP2 = Houser, Nathan 1998. Introduction. Teoksessa: The Peirce Edition Project (ed.) *The Essential Peirce. Selected Philosophical Writings*. Volume 2 (1893–1913). Bloomington & Indianapolis: Indiana University Press, xvii–xxxviii.

Hakkarainen, Kai 2000. Oppiminen osallistumisen prosessina. *Aikuiskasvatus* 20: 2, 84–98.

Hakkarainen, Kai, Sami Paavola & Lasse Lipponen 2003. Käytäntöyhteisöistä innovatiivisiin tietoyhteisöihin. *Aikuiskasvatus* 23: 1, 4–13.

Huhtala, Anne 2008. *Det pedagogiska självet: en narrativ studie av direktvalda svensklärarstudenters berättelser*. Nordica Helsingiensia 12. Helsingfors: Nordica, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.

Kalliokoski, Jyrki 2006. Tekstilajin taju ja toisella kielellä kirjoittaminen. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.) *Genre – tekstilaji*. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 240–265.

Karlsson, Fred 2003. Kielitieteet. Teoksessa: Päiviö Tommila & Aura Korppi-Tommola (toim.) *Suomen tieteen vaiheet*. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus / Helsinki University Press ja Tieteellisten seurain valtuuskunta, 179–184.

Koskinen, Kaisa 2015. Kohtaanto-ongelmia? Miten kääntäjänkoulutus vastaa työelämän tarpeisiin? *Kääntäjä – Översättaren* 1/2005, 18–19.

Lave, Jean & Etienne Wenger 1991. *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Lindblom-Ylänne, Sari & Anne Nevgi 2003. Oppimisenäkemykset antavat perustan opetukselle. Teoksessa: Sari Lindblom-Ylänne & Anne Nevgi (toim.) *Yliopisto- ja korkeakouluopettajan käsikirja*. 1.–2. painos. Helsinki: WSOY, 82–116.

Niiniluoto, Ilkka 2003. *Totuuden rakastaminen. Tieteenfilosofisia esseitä*. Helsinki: Otava.

Niiniluoto, Ilkka 2005. Yliopisto yhteisönä: kilpailua ja yhteistyötä. [Helsingin yliopiston avajaiset 9.9.2005.] *Yliopisto* 10/2005, 12–15.

Peirce, Charles S. 1931–1958. *Collected Papers of Charles Sanders Peirce*. Vols. 1–6 ed. by Charles Hartshorne & Paul Weiss, 1931–1935; vols. 7–8 ed. by Arthur W. Burks, 1958. Cambridge: Harvard University Press. [Viittaukset muotoa CP volyyymi.kappalenumero(t); kirjoitusvuosi.]

Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen 2009. *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Puskala, Jaana 2003. *Fackkommunikativ kompetens, i synnerhet textuell. Finsk- och svensk-språkiga ekonomie studerande informerar på svenska om ett företagsförvärv*. Acta Wasaensia 116. Språkvetenskap 24. Vasa: Universitas Wasaensis.

Pym, Anthony 2014. Translator associations – from gatekeepers to communities. *Target* 26: 3, 466–491.

Shore, Susanna & Anne Mäntynen 2006. Johdanto. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.) *Genre – tekstilaji*. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9–41.

Solin, Anna 2006. Genre ja intertekstuaalisuus. Teoksessa: Anne Mäntynen, Susanna Shore & Anna Solin (toim.) *Genre – tekstilaji*. Tietolipas 213. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 72–95.

Swales, John M. 1990. *Genre Analysis. English in academic and research settings*. The Cambridge Applied Linguistics Series. Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne & Sydney: Cambridge University Press.

Tirkkonen-Condit, Sonja 2007. Kääntämisen tutkimuksen nykysuuntauksia. Teoksessa: H. K. Riikonen, Urpo Kovala, Pekka Kujamäki & Outi Paloposki (toim.) *Suomennoskirjallisuuden historia 2*. SKST 1112. Helsinki: SKS, 346–356.

Uusitalo, Hannu 1991. *Tiede, tutkimus ja tutkielma. Johdatus tutkielman maailmaan*. Helsinki: WSOY.

Wenger, Etienne 1998. *Communities of Practice. Learning, meaning, and identity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wenger, Etienne 2009. A social theory of learning. Teoksessa: Knud Illeris (ed.) *Contemporary Theories of Learning. Learning theorists ... in their own words*. London & New York: Routledge, 209–218. [Revised introduction to Wenger 1998.]

Yli-Jokipii, Hilka 1994. *Requests in Professional Discourse: A Cross-Cultural Study of British, American and Finnish Business Writing*. Annales Academiae Scientiarum Fennicae: Dissertationes Humanarum Litterarum 71. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.

Ziehe, Thomas 1992. *Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus*. Suom. Raija Sironen & Jussi Tuormaa. Jälkisanat Tapio Aittola, Kimmo Jokinen, Kaarlo Laine & Esa Sironen. Toinen painos. Tampere: Vastapaino. [Ziehen osuus teoksesta *Plädoyer für ungewöhnliches Lernen* 1982.]

Kirjoittajan esittely ja yhteystiedot

Kirjoittaja toimii ruotsin kielen (kääntämisen ja tulkkauksen) yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa, jossa hänellä on myös käännöstieteen dosenttuuri. Hänen tutkimusalojaan ovat käännöstiede (semioottinen käännöstutkimus, kulttuurinsisäinen kääntäminen, kääntäjänkoulutus) ja semiotiikka (kääntämisen semiotiikka, Charles S. Peircen semeiotiikka).

Sähköpostiosoite: ritva.hartama-heinonen (at) helsinki.fi